

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Станислава Йорданова Стоянова
Катедра Психология, ЮЗУ „Неофит Рилски”

относно дисертация на тема
„Динамика на личностни особености и невротична симптоматика при
ученици в горна училищна възраст”
за придобиване на научна и образователна степен „доктор” в област на
Висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2. Психология, научна специалност
Педагогическа и възрастова психология,
редовен докторант Венка Димитрова Петрова

Представеният автореферат отразява съдържанието на дисертационния труд и показва също така, че докторантката Венка Петрова има 7 научни публикации, които са достатъчно на брой, за придобиване на научната и образователна степен „доктор”.

Дисертационният труд е структуриран в увод, шест глави, обобщение и изводи, заключение, препоръки, приноси, литература и списък с приложения, които представляват използвани методики за събиране на данни и таблици с резултати от изследвания.

В първа глава докторантката се спира на модела на личностните черти в теорията на личността. Глава втора разглежда същност и етиология на невротизма и невротичната симптоматика. В тази глава докторантката се спира по-подробно на историческото развитие на понятието „невроза”; разграничението между невротизъм, невротичност и невротична симптоматика при характеризирането на личността; процеса на невротизация. В Глава трета се проследяват личностни особености в горна училищна възраст, свързани с невротична симптоматика, като са представени специфични личностни особености според теории за юношеството, проследено е развитието на невротична симптоматика в детско-юношеска възраст и са представени резултати от проведени до този момент психологически изследвания в горна училищна възраст, свързани с невротична симптоматика.

Докторантката е разработила модел за индикатори на невротична симптоматика в горна училищна възраст, като се основава на теоретични концепции на множество автори. Тези индикатори се отнасят до невротизъм, екстраверсия/интроверсия, психотизъм, социална желателност, тревожност, депресивност, агресивност, личностни характеристики, свързани с междуличностното общуване и участващи в Аз-концепцията (съпоставяне на Аз-реално и Аз-идеално). Значителният обем на дисертационния труд произтича от обхвата на изследването, което се фокусира върху многобройни индикатори на невротична симптоматика (общо 29 индикатора по всички субскали на използваните методики, без допълнителната информация от анкетната методика) и тяхната динамика.

Докторантката издига една основна и четири работни хипотези за проверката на този модел на невротична симптоматика, които се потвърждават напълно (основната хипотеза, третата и четвъртата работни хипотези) или частично (първата и втората работни хипотези).

За доказване на хипотезите са приложени пет тестови методики и една анкета, конструирана от докторантката. Докторантката адаптира методиката на Т. Лири за периода на горна училищна възраст, като се ръководи от оригиналната авторова концепция и от разработките на български психолози върху тази методика.

Формулирани са пет приноса на дисертационния труд, които съответстват на съдържанието на разработката.

Сред достойнствата на дисертационния труд може да се посочи реализирането на лонгитюдно изследване, осъществено в началото и в края на учебната година сред ученици в 9, 10, 11 и 12 клас. Още по-добре би било за доказване на издигнатите хипотези изследването да бъде продължено няколко учебни години подред сред едни и същи ученици, за да се минимизира влиянието на индивидуалните различия при сравненията между класове, което разбира се, би удължило срока на разработване на дисертационния труд. И в настоящия вид на изследването проличава разграничаването на подпериоди в горна училищна възраст, които се характеризират с учестяване на невротична симптоматика като 9-ти и 11-ти клас, също така и в началото на учебната година; както и периоди, в които тази симптоматика намалява, като 10-ти и особено 12-ти клас. Докторантката обяснява тези резултати с различия в учебната натовареност на учениците, с възрастови особености, с промени в начина

на живот и изисквания за адаптация към тях, с очаквания към бъдещето и се основава на теоретични допускания на различни автори.

При представянето на резултатите е налице стремеж за тяхното онагледяване чрез графични изображения, което прави разбираемо изложението им, въпреки множеството данни и проучвани взаимовръзки между тях. Онагледяването на корелационните взаимовръзки между променливите чрез фигури позволява да бъдат лесно и бързо възприемани множество зависимости между изследваните явления. Докторантката демонстрира умения за представяне на резултати от изследване.

Друга препоръка към докторантката е да се стреми към по-голяма равнопоставеност между броя изследвани лица от различни групи, които сравнява.

В заключение мога да заявя, че представената докторска дисертация отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по психология и ще гласувам „За” придобиването на тази образователна и научна степен от докторантката Венка Димитрова Петрова.

15.04.2016
Благоевград

Изготвил становището:
проф. д-р Станислава Стоянова